

ПРО ЗАВДАННЯ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПЕНОЛОГІЇ

Завдання ювенальної пенології тісно пов'язані із завданнями науки кримінології, науки кримінального права та науки кримінально-виконавчого права. Однак, серед вчених немає єдності стосовно системи та кола цих завдань¹²³.

В науці під метою розуміють те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти. Завданнями розуміють мету, до якої прагнуть; те, що хочуть досягти [1, с. 190]. Завдання трактується також як мета діяльності, що ставиться в певних умовах і повинна бути досягнута перетворенням цих умов відповідно до визначеної процедури для отримання якогось результату [10, с. 72]. Як бачимо, принципової різниці між метою та завданням немає. Тим більше, якщо розподілити завдання на стратегічні та тактичні (за О. М. Литвиновим), то їх архітектоніка надасть можливість проведення детального аналізу завдань досліджуваної теорії. У зв'язку із цим, під метою ювенальної пенології необхідно розуміти її стратегічні завдання, а під завданнями – відповідно тактичні.

Для досягнення мети протидії ювенальній злочинності державою та суспільством розробляються різноманітні засоби, одним з яких є застосування до неповнолітніх, які вчинили злочин, засобів кримінально-правового примусу, в тому числі й покарання. У свою чергу, як зазначав Гегель, мета пов'язує себе через засіб з об'єктивністю [2, с. 196]. Засіб –

---

¹²³ Наприклад, з точки зору В. Я. Тація, основні завдання науки кримінального права полягають у такому: 1) розв'язання фундаментальних проблем теорії кримінального права; 2) розроблення рекомендацій щодо практики застосування нового КК; 3) подальше вивчення усіх інститутів кримінального права з метою виявлення їх ефективності; 4) зміцнення тісних зв'язків із правотворчими і правозастосовними органами; 5) подальше вдосконалення усієї науково-педагогічної діяльності з метою підготовки висококваліфікованих фахівців-правознавців [4, с. 29]. О. М. Литвинов виокремлює стратегічні та тактичні завдання кримінального права. До стратегічних завдань кримінального права вчений відносить: забезпечення законності та правопорядку, сприяння розбудові суверенної та незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, громадянського суспільства в Україні. Тактичні ж завдання, з точки зору вченого, визначено у ч. 1 ст. 1 КК України [3, с. 17]. За В. О. Навроцьким, завдання науки кримінального права України – не що інше, як теоретичний аналіз її предмета, виявлення закономірностей, які стосуються окремих елементів, що утворюють указаний предмет [8, с. 25].

О. Д. Максимів мету політики України в сфері боротьби зі злочинністю визначає як істотне зниження злочинності на державному рівні, шляхом стримання темпів її зростання та утримання на мінімальному рівні [7, с. 153]. І. П. Лановенко зазначає, що цілями кримінально-виконавчої політики є захист прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб і держави від злочинних посягань, забезпечення законності й справедливості під час виконання кримінальних покарань, ресоціалізацію осіб, які відбувають кримінальні покарання. Її головна пенітенціарна ідея має філософсько-світоглядну та правову цінність, зорієнтовану на оптимальну ефективність боротьби зі злочинністю за допомогою інституту кримінальної відповідальності [6, с. 405].

це спосіб, прийом, захід, якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити щось, досягти чого-небудь. Засобом досягнення мети ювенальної пенології є лише один кримінально-правовий засіб – покарання неповнолітніх.

Маємо погодитись з Б. Г. Розовським та В. С. Гуславським, які зазначають, що завдання будь-якої науки – пізнання закономірностей досліджуваних процесів, пояснення на їх основі фактів, що становлять суспільний інтерес, і явищ [5, с. 47]. Зазначені завдання охоплюються загальним терміном «наукове супроводження», оскільки знаходяться на рівні базису, вихідних положень.

Метою ювенальної пенології (її стратегічним завданням) є наукове забезпечення протидії злочинності, яка знаходить своє відображення науковому забезпеченні протидії ювенальній злочинності. Зрозуміло, що від ефективності протидії злочинності неповнолітніх залежить й загальна справа протидії злочинності у цілому. Дане твердження дає підстави для висновку, що мета ювенальної пенології (як і кримінології та кримінального права) частково відображена у ч. 1 ст. 1 КК України, а саме – сприяння правовому забезпеченню охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпеченню миру і безпеки людства, а також запобіганню злочинам.

Тактичним завданням ювенальної пенології є досягнення мети покарання неповнолітніх. У зв'язку із тим, що мета покарання неповнолітніх на законодавчому рівні не визначена, а у наукових колах з цього приводу не вщухають дискусії зазначимо, що тактичними завданнями цієї теорії є пояснення сутності та закономірностей розвитку інституту покарання неповнолітніх; визначення шляхів оптимізації кримінально-правових засобів впливу на неповнолітніх; формування наукових засад та прикладних рекомендацій щодо досягнення мети покарання неповнолітніх та протидії ювенальній пенальній злочинності в цілому.

Таким чином, завдання, що стоять перед ювенальною пенологією можна розподілити на чотири групи, що включають наукове забезпечення: 1) протидії злочинності в цілому; 2) протидії ювенальній злочинності; 3) досягнення завдань, що стоять перед КК України (ч. 1 ст. 1, ч. 2 ст. 50 КК України); 4) досягнення мети покарання неповнолітніх. Зазначена нами структура завдань ювенальної пенології є ієрархічною. Перші два завдання є стратегічними. Наступні два – тактичними.

Мета, що стоїть перед найнижчою ланкою є завданням відносно вищої. Результат діяльності однієї ланки є метою попередньої діяльності. Він же є засобом нової мети в наступній ланці діяльності тощо, як в один, так і в інший бік [11].

Отже, ювенальна пенологія має стратегічним завданням наукове

забезпечення протидії злочинності в цілому та ювенальній злочинності зокрема. Це стратегічне завдання знаходить свою деталізацію у тактичних завданнях, а саме – поясненні сутності та закономірностей розвитку інституту покарання неповнолітніх; визначенні шляхів оптимізації кримінально-правових засобів впливу на неповнолітніх; формуванні наукових засад та прикладних рекомендацій щодо досягнення мети покарання неповнолітніх та протидії ювенальній пенальній злочинності в цілому.

Література

1. Великий тлумачний словник української мови / [упоряд. Т. В. Ковальова]. – Х.: Фоліо, 2005. – 767 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Наука логіки. В 3-х т. Том 3 / отв. ред. М. М. Розенталь. – М.: Мисль, 1972. – 487 с.
3. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях): навч. посіб. / О. М. Литвинов, О. О. Житний, А. А. Васильєв та ін.; за ред. О. М. Литвинова. – Х.: НікаНова, 2015. – 400 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / В. І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2015. – 528 с.
5. Кримінальне право. Загальна частина: підруч. / за ред. А. С. Беніцького, В. С. Гуславського, О. О. Дудорова, Б. Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. – 1112 с.
6. Лановенко І. П. Кримінально-виконавча політика / І. П. Лановенко // Юридична енциклопедія. – К.: Укр. енцикл., 2001. – Т. 3. – С. 405.
7. Максимів О. Д. Щодо визначення завдань політики України в сфері боротьби зі злочинністю / О. Д. Максимів // Матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Політика в сфері боротьби зі злочинністю» [Текст]. – Івано-Франківськ, 2014. – С. 152-154.
8. Навроцький В. О. Предмет, завдання та функції науки кримінального права / В. О. Навроцький // Правова доктрина України: у 5 т. – Х.: Право, 2013. – Т. 5. Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. С. Батиргарєєва та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація та В. І. Борисова. – С. 17-29.
9. Новий тлумачний словник української мови. У 3-х т.: 200 000 слів. Т. 2. К-П / уклад.: В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. - Вид. 2-ге, випр. - К.: Аконт, 2008. – 926 с.
10. Психологія: словарь / под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
11. Трубников М. М. О категориях «цель», «средство», «результат»: монография / М. М. Трубников. – М.: Высшая школа, 1968. – 147 с.